

Nyelvészeti zárószigorlat levelező tagozatosoknak

2025/2026-1-től beiratkozottaknak

Tétellista és szakirodalom

I. TÉTELSOR

1. A magyar magánhangzó-harmónia és a hangtani hasonulások jellegzetességei

Forró Orsolya: *A magyar hangtan alapjai* (Egyetemi jegyzet). Akadémiai Kiadó, 2018. 6.2. és 7. fejezet. Elérhető edu-ID-vel: https://mersz.hu/dokumentum/m373amha_1/

(Órán kiadott 1-1 segédanyag)

Érdemes hozzánézni, hogy mi van a középiskolás nyelvtankönyvben a témával kapcsolatban: NAT 2020 nyelvtankönyv:

https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_9_nat2020/lecke_02_012

2. A magyar szófaji rendszer különböző felfogása a hagyományos és a strukturalista grammatikában, és a toldalékmorfémák vitatott kérdései

A szófaji rendszerhez:

Kenesei István (2000): Szavak, szófajok, toldalékok. In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 75–136. Elérhető neptunos azonosító adatok felhasználásával történő belépés után: https://mersz.hu/hivatkozas/m280smny_book1#m280smny_book1 vagy: https://drive.google.com/open?id=1QzDjGLI6fHDPq1curAroCPhQ_5rluUBG

Kenesei István (2016): A szófaj fogalmáról és meghatározásáról. In: Kas Bence (szerk.): „Szavad ne feledd!” *Tanulmányok Bánréti Zoltán tiszteletére*. Budapest: MTA NYTI, 81–92. Elérhető: http://archive.nytud.hu/kenesei/publ/szofaj_bz70.pdf

A toldalékmorfémák vitatott kérdéseihez:

elsősorban: Kiefer Ferenc, Ladányi Mária (2000): 3. A szóképzés In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

ÉS Kiefer Ferenc (2000): 10. A ragozás In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Strukturális magyar nyelvtan, Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

segítség lehet: T. Somogyi Magda (2000): *Toldalékrendszerezésünk vitás kérdései*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

3. Újdonságok a magyar mondattanban, különös tekintettel a szórendi szabályokra és a vonzat/szabad bővítmény különbségére

A megadott szakirodalmakból lehet válogatni, a lényeg a tétel két témájának kidolgozása. A felsorolt kötetek a szaktars.hu vagy a mersz.hu oldalakon elérhetőek.

Kálmán László (szerk.) (2001): *Magyar leíró nyelvtan. Mondattan I.* Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Kálmán László, Nádasdy Ádám (1999): *Hárompercesek a nyelvről.* (elsősorban A szerkezetek tartománya c. fejezet). Budapest: Osiris.

Kálmán László, Trón Viktor (2007): *Bevezetés a nyelvtudományba* (5. fejezet: Mondattan). Budapest: Tinta.

Kenesei István (szerk.) (2016): *A nyelv és a nyelvek* (a Mondatok című fejezet). Budapest: Akadémiai Kiadó.

Komlósy András (1992): Régensek és vonzatok. In: Kiefer (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan.* Budapest, Akadémiai Kiadó.

4. Hangalak és jelentés kapcsolata: A strukturális szemantika jelentésfelfogása, jelentésviszonyok; többjelentésűség

Kálmán László, Trón Viktor (2007): *Bevezetés a nyelvtudományba.* Budapest: Tinta Könyvkiadó. (4.3. fejezet) <https://dtk.tankonyvtar.hu/handle/123456789/8858>

Kiefer Ferenc (2007): *Jelentéselmélet.* Budapest: Corvina Könyvkiadó. (1.4. fejezet) <https://adoc.pub/jelenteselmelet-kiefer-ferenc.html>

Érdemes hozzánézni, hogy mi van a középiskolás nyelvtankönyvben a témával kapcsolatban: NAT 2020 nyelvtankönyv:

https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar_nyelv_10_nat2020/lecke_02_021

5. A magyar mint finnugor nyelv, azaz bizonyítsa be a magyar nyelv finnugor eredetét

megnézni Nádasdy Ádám előadását: Nádasdy Ádám: *A magyar nyelv finnugorsága* <https://www.youtube.com/watch?v=jlvKXiUIQkY>

Csepregi Márta (2001): Kérdések a nyelvrokonságról. In: Csepregi Márta (szerk.): *Finnugor kalauz.* Medicina könyvkiadó Zrt. 9–16.

Csúcs Sándor (2019): *Miért finnugor nyelv a magyar?* Budapest: Reguly Társaság – Tinta Könyvkiadó.

6. A magyar nyelvtörténet korszakolásának ismertetése, majd az ómagyar korszak részletes bemutatása (hangváltozások, morfológia, nyelvemlékek)

Bárczi Géza, Benkő Loránd és Berrár Jolán (1967): *A magyar nyelv története.* Budapest: Tankönyvkiadó. 30–54, 111–180, 285–289.

É. Kiss Katalin, Gerstner Károly, Hegedűs Attila (2013): *Kis magyar nyelvtörténet.* Piliscsaba: Pázmány Péter Katolikus Egyetem. 13–14, 28–42, 51–52, 90, 92–93, 116–117.

II. TÉTELSOR

1. A szöveg meghatározása (a szöveg jellemzői, különböző elméleti megközelítések; a szövegértékűség fogalma, nyelvi és nem nyelvi jellemzői; a szövegösszefüggés fogalma és jellemzői) és elemzési lehetőségei (a szövegkonnexitás, -kohézió és -koherencia nyelvi és nem nyelvi elemei: a szöveg vizsgálatának szintaktikai, szemantikai és pragmatikai szempontjai)

Szikszaíné Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Budapest, Osiris, 1999. 55–73; 143–247.
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/szikszaïne-nagy-irma-leiro-magyar-szovegtan-osiris-tankonyvek-1999>

2. A retorikai szituáció és a szóközi beszéd részei (bevezetés, elbeszélés, kitérés, témamegjelölés és -felosztás, bizonyítás és a cáfolás, befejezés); pragmatikai és stilisztikai nézőpontok

Adamik Tamás, A. Jászó Anna, Aczél Petra (2004): *Retorika*. Budapest: Osiris. (19–56 és 253–267.) EduID-vel: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/adamik-tamas-a-jaszó-anna-aczel-petra-retorika-osiris-tankonyvek-2004>

3. A nyelvvelsajátítás elméletei, szakaszai

Irodalom: bármely 2 az alábbi 3-ból. (Használható még: órai jegyzet, diasor)

Cole, Michael, Cole, Sheila R. (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest, 8. fejezet: Nyelvvelsajátítás, 300–339. Edu-ID-vel: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslelektan-osiris-tankonyvek-2003/>

Gósy Mária (2005): *Pszicholingvisztika*. Budapest: Osiris, 6. fejezet: 241–306. EduID-vel: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/gosy-maria-pszicholingvisztika-osiris-tankonyvek-2005/>

Pléh Csaba és Lukács Ágnes (szerk.) (2014): *Pszicholingvisztika 1–2*. Akadémiai Kiadó, Budapest. III. Nyelvvelsajátítás, 10., 11., 12. fejezetek (releváns részei). Elérhető edu-ID-vel: <https://mersz.hu/pleh-lukacs-pszicholingvisztika>

4. A szociolingvisztika fogalma, kialakulásának okai, magyarországi indulása, területei, a szerkezeti elméleti nyelvészet és a szociokulturális nyelvészet különbségei, módszertana (+ egy szabadon választott téma rövid bemutatása)

Sándor Klára (2001): Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Sándor Klára (szerk.): *Nyelv, nyelvi jogok, oktatás*. Szeged, 7–48. = In: Galgóczi László (szerk.): *Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció*. Szeged: JGyF Kiadó. 1999. 133–171.

Kiss Jenő (2002): *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 30–73.

Ladányi Mária, Hrenek Éva (szerk.) (2019): *Alkalmazott nyelvészeti kisszótár*. Budapest: ELTE. https://www.eltereader.hu/media/2023/02/HRENEK_Szakszotar_web.pdf

az előadás anyagai (ppt, kiosztmány)

5. Anyanyelvpedagógiai koncepciók, stratégiák: az additív nyelvpedagógia, nyelvjárás-függőségű nyelvi hátrány, nyelvi diszkrimináció a pedagógiai értékelésben

Kiss Jenő (szerk.) (2001): *Magyar dialektológia*. Osiris. Bp. 145–156; 202–210. <https://www.szaktars.hu/osiris/view/kiss-jeno-szerk-magyar-dialektologia-osiris-tankonyvek-2001>

lásd még Kiss Jenő (2002): Az anyanyelvoktatás, a nyelvjárások és a nyelvjárási háttérű iskolák. In: Bódi Zoltán, A. Jászó Anna (szerk): *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XII*. Budapest: Tinta. 234–241.

Beregszászi Anikó (2011): Ideológiák, kutatási eredmények a kárpátaljai magyar anyanyelvi oktatásban és a hasznosíthatóság gyakorlata. In: Híres-László Kornélia, Karmacs Zoltán, Márku Anita (szerk.): *Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban: a 16. Élőnyelvi konferencia előadásai*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 130. Tinta Könyvkiadó; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Intézete. Beregszász–Budapest, 59–70.

Ladányi Mária, Hrenek Éva (szerk.): *Alkalmazott nyelvészeti kisszótár*. ELTE, Budapest. https://www.eltereader.hu/media/2023/02/HRENEK_Szakszotar_web.pdf

Jánk István (2017): Nyelvi hátrány és diszkrimináció az iskolában – A nyelvi szocializáció jelentősége a tanuló értékelésében. *Szociológiai Szemle* 27(3), 27–47. https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_SzociologiaiSzemle_2017/?pg=322&layout=s

6. Az alkalmazott nyelvészet tartalma, terjedelme, területei, tudományelméleti besorolása, intézményesülés + valamely szabadon választott szakterületének bemutatása (pl. antropológiai nyelvészet, interkulturális kommunikáció, nyelvpedagógia stb.)

Irodalom (ajánlott):

Dombi Judit, Gúti Erika, Farkas Judit (szerk.) (2018): *Aszimmetrikus kommunikáció – aszimmetrikus viszonyok*. SZAK Kiadó. Bicske. (Workshopok fejezet 1–2.)

Kárpáti Eszter (szerk.) (2003): *Szöveggyűjtemény az alkalmazott nyelvészet tanulmányozásához*. Aula, Budapest.

Réger Zita (2002): *Utak a nyelvhez*. Budapest: Akadémiai Kiadó. Lásd itt: [utak_reger.rtf \(mtak.hu\)](http://utak_reger.rtf(mtak.hu)) Innen: 39–87.

Balázs Géza, Takács Szilvia (szerk.) (2009): *Bevezetés az antropológiai nyelvészetbe*. Pazu-Westermann–Inter–PRAE.HU. Celldömölk–Budapest. VII. fejezetből (Beszéd–írás–kép) szabadon választott 2 alfejezet feldolgozása

Hidasi Judit (2004): *Interkulturális kommunikáció*. Budapest: Scolar Kiadó.

E. T. Hall (1975): *Rejtett dimenziók*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Nyelvpedagógiához ajánlott olvasmányok:

Beregszászi Anikó (2012): *A lehetetlent lehetni*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
[BA B5 proba \(mtak.hu\)](https://mtak.hu/BA_B5_proba)

Kontra Miklós (2005): Mi a lingvicitizmus, és mit lehet ellene tenni? In: Gábrity Molnár Irén, Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Közérzeti barangoló*. MTT. Szabadka. 175–202.

Kontráné Hegybíró Edit (2010): *Nyelvtanulás két kézzel: A jelnyelv szerepe a siketek idegennyelv-tanulásában*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

Heltai János Imre, Jani-Demetriou Bernadett (2019): A transzlingváló pedagógiai orientáció hatása az iskolai sikerességre. *Anyanyelv-pedagógia* 12(1).
<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=769>